

Research Article

ความหมายทางการเมืองของการ์ตูนในเฟซบุ๊ก เพจไข่ม้วน Political Interpretation of Cartoon in Khaimeawx Facebook Page

นันทพร วงษ์เชษฐา¹
Nantaporn Wongchestha

Article History

Received: November 17, 2021

Revised: April 3, 2022

Accepted: May 13, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง ความหมายทางการเมืองของการ์ตูนในเฟซบุ๊ก เพจไข่ม้วน ซึ่งเป็นเฟซบุ๊ก เพจที่มีจุดยืนตรงข้ามคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จึงมุ่งวิพากษ์วิจารณ์ คสช. และรัฐบาลที่สืบทอดอำนาจจาก คสช. ผ่านการใช้การ์ตูน ภายใต้ภาวะการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมือง การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายทางการเมืองและรูปแบบสัญลักษณ์ที่ใช้ในการสื่อความหมายของการ์ตูนการเมืองระหว่าง 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 – 12 มกราคม พ.ศ. 2563 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์ด้วยบท และแนวคิดสัญลักษณ์ศาสตร์² ของ Charles Sander Peirce เพื่อหาความหมายทางการเมืองจากสัญลักษณ์ในการ์ตูน ผลการวิจัยพบความหมายทางการเมือง ผ่านตัวละครทางการเมืองหลัก และบริบททางการเมืองของประเทศไทยหรือกะลาแลนด์ โดยตัวละครกลุ่ม คสช. โดยเฉพาะหัวหน้า คสช. มีความหมายเชิงลบผ่านสัญลักษณ์เพื่อลดทอนความน่าเชื่อถือ ขณะที่กลุ่มประชาธิปไตยมีความหมายเชิงบวก ความหมายทางการเมืองสะท้อนรัฐบาลอำนาจนิยมที่มุ่งจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมือง การแทรกแซงการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนและองค์กรอิสระ การบริหารประเทศอย่างไม่มีประสิทธิภาพ การเลื่อนเลือกตั้ง แม้เมื่อเลือกตั้งแล้วประเทศยังมีรัฐบาลที่สืบทอดอำนาจ คสช. การให้โทษฝ่ายตรงข้ามรัฐบาล รวมถึงพรรคการเมือง/นักการเมืองแก่งแย่งชิงประโยชน์ รูปแบบสัญลักษณ์ที่นำเสนอส่วนใหญ่ใช้ปฏิกิริยาซึ่งคล้ายคลึงกับความจริงแม้เป็นภาพล้อแบบเกินจริงทำให้เข้าใจความหมายได้ง่าย แต่ที่โดดเด่นคือการสื่อความหมายโดยนัยผ่านสัญลักษณ์วัฒนธรรมประชานิยมที่ผู้ติดตามรู้จักและเข้าใจความหมายเป็นอย่างดี จึงเป็นกลวิธีลดขั้นตอนการสร้างความหมายทางการเมืองที่ซับซ้อนอย่างชาญฉลาด และปรากฏ

¹ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University, E-mail: nw403@hotmail.com

² งานวิจัยใช้คำว่าสัญลักษณ์ศาสตร์ (semiotics) และสัญลักษณ์ (sign) ซึ่งหมายถึงเครื่องหมาย ตามศัพท์ในตำราสื่อสารกับการสื่อความหมายของ Sotanasathien (2020)

ดัชนีไม่มากนัก สัญญัตถ์ถูกใช้สื่อความหมายโดยนัยเพื่อแยกฝ่ายการเมือง ดำเนินเรื่อง และแสดงพฤติกรรมทางการเมืองพร้อมการล้อเลียน/เสียดสี ทำให้การ์ตูนของไข่แมวฯ สามารถเสนอความหมายทางการเมืองที่ซับซ้อนแต่กระชับ มีเอกลักษณ์ ดึงดูดใจผู้ติดตาม อีกทั้งหลบเลี่ยงจากถูกตรวจสอบเนื้อหาทางการเมืองของรัฐได้

คำสำคัญ: ความหมายทางการเมือง การ์ตูนการเมือง สัญญัตถ์ศาสตร์ สัญญัตถ์ วัฒนธรรมประชานิยม

Abstract

This article is a part of research on the political interpretation of cartoons in Khaimeawx Facebook page which has a stance against and aims to criticize the National Council for Peace and Order (NCPO) and its Government under the situation of freedom of political expression oppression. The objectives are to study the political meaning and types of signs that are applied in Khaimeawx's cartoon during February 16, 2018 – January 12, 2020. This qualitative research used textual analysis and applied Charles Sander Peirce's semiotics concept to examine signs of political meaning in cartoons. The political meanings reflect in the main characters and political context in Thailand with coconut shell as a metaphor. NCPO characters, especially the NCPO leader, have negative images and were discredited by overactive imaginary signs while characters from democracy and oppose NCPO side have positive images. The content reflects authoritarian government who tends to restrict the right of political expression freedom, intervene in media and independent entities, run ineffective governance, postpone the national election and its good governance, and have self-beneficial concerns of political parties/ politicians as well as establish harm to the opponents. Most signs used in Khaimeawx are the icon, mostly applied through caricature to convey convenience of understanding. However, the symbol is the outstanding tactical sign that is used to shortcut political meaning through popular culture (such as movies, comics, and games) while the index has not been frequently used. Signs are used connotatively to divide political sides, narration, and political performances with dark humor satire, thus enabling Khaimeawx to create complex political interpretation with identity and attractiveness as well as be able to evade the state's political content scrutiny.

Keywords: Political Interpretation, Political Cartoon, Semiotics, Sign, Popular Culture

บทนำ

วิกฤตทางการเมืองของประเทศไทย ระหว่าง 31 ตุลาคม พ.ศ. 2556 – 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 เกิดจากการเคลื่อนไหวทางการเมืองของประชาชนเพื่อต่อต้านรัฐบาลพรรคเพื่อไทยที่ยึดยึดและยึดมั่นในความรุนแรง เป็นเหตุให้ผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้นกระทำการรัฐประหาร ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 แทน (Wongchetha, 2017) นำไปสู่การบริหารประเทศภายใต้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งให้คำมั่นว่าจะเข้ามาบริหารในระยะสั้นๆ เพื่อคืนภาวะปกติสุขสู่ประเทศไทย พร้อมใช้เหตุผลด้านความมั่นคงของชาติออกประกาศ/คำสั่ง คสช. ซึ่งจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกของประชาชนและเสรีภาพสื่อมวลชน ห้ามวิพากษ์วิจารณ์การปฏิบัติงานเพื่อทำลายความ

น่าเชื่อถือของ คสช. ห้ามสื่อมวลชนนำเสนอข่าวสารในสื่อต่างๆ ที่กระทบต่อประชาชนและความมั่นคงของชาติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อเสรีภาพในการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน และการรับรู้ข่าวสารของประชาชน (BBC News, 2018) ในส่วนของสื่อใหม่นั้น ปรากฏประกาศและคำสั่งที่เกี่ยวกับการขอความร่วมมือในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ต การดูแลและสอดส่องการใช้สื่อสังคม และให้อำนาจคณะทำงานด้านสื่อสังคมตรวจสอบ หรือเข้าถึงข้อมูลการจราจรทางคอมพิวเตอร์ การใช้เว็บไซต์ และระงับการเผยแพร่สื่อออนไลน์ที่มีเนื้อหาเชิงปลุกระดม สร้างความรุนแรง ความไม่น่าเชื่อถือ และไม่เคารพกฎหมาย ตลอดจนต่อต้านการปฏิบัติงานของ คสช. อีกทั้งยังใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 116 เกี่ยวกับความผิดข้อหายุยงปลุกปั่น เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกฎหมายแผ่นดินหรือรัฐบาล หรือละเมิดกฎหมายแผ่นดิน ส่งผลให้สื่อออนไลน์ได้รับผลกระทบจากประกาศ/คำสั่งที่สามารถระงับการใช้งานสื่อออนไลน์ด้วยเช่นกัน (Thaipublica, 2014) ซึ่งเนื้อหาหลักที่ถูกตรวจสอบมากที่สุด คือ การวิพากษ์วิจารณ์สถาบันพระมหากษัตริย์ไทย และ คสช. หรือรัฐบาล คสช. (iLaw, 2014)

เมื่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองถูกจำกัด สื่อใหม่จึงเป็นพื้นที่การสื่อสารในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของผู้เห็นต่างจาก คสช. ซึ่งมักเลือกใช้สื่อสังคมโดยเฉพาะเฟซบุ๊ก เนื่องจากสามารถส่งสารทางการเมืองไปยังประชาชนจำนวนมาก สร้างการส่งต่อหรือแสดงความคิดเห็นร่วมได้ โดยผู้ส่งสารไม่จำเป็นต้องเปิดเผยตัวตนที่แท้จริงในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง แทนการออกไปแสดงตนเคลื่อนไหวทางการเมืองในโลกกายภาพ (Ismail, n.d.) ในขณะเดียวกัน การแสดงความคิดเห็นต้องใช้กลวิธีการสื่อสารโดยนัยเพื่อหลบเลี่ยงการถูกตรวจสอบจากรัฐ การตูนการเมืองจึงเป็นเครื่องมือสากลรูปแบบหนึ่งในการสื่อสารระหว่างรัฐบาลกับสังคม ผ่านภาพซึ่งอาศัยการเข้ารหัสสารผ่านสัญลักษณ์ ในการสะท้อนหรือแสดงปฏิกิริยาของสังคมต่อเหตุการณ์หรือบุคคลทางการเมือง อีกทั้งเป็นกลไกสร้างอิทธิพลเหนือผู้ที่ถูกกล่าวถึงเกี่ยวกับความไม่ชอบมาพากลที่เกิดขึ้น (History Teaching Institute, n.d.;

Soukhanov, 1999) ซึ่งผู้ติดตามต้องถอดรหัสสัญลักษณ์เพื่อทำความเข้าใจความหมายในการตูนการเมือง

หนึ่งในเฟซบุ๊ก เพจที่อาศัยสื่อใหม่และการตูนการเมืองเพื่อโต้แย้งทางการเมืองกับ คสช. และรัฐบาล คสช. คือ เฟซบุ๊ก เพจไข่แมว ซึ่งกำเนิดขึ้น 2 ปีหลังการรัฐประหารด้วยการใช้การตูนสะท้อนการเมืองและสังคมตามแนวทางของ Joan Cornella นักวาดการ์ตูนชาวสเปน มีลักษณะเป็นการตูนช่อง ลายเส้นสดใส แต่สอดแทรกตลกร้าย สร้างจินตนาการชวนขันที่ปราศจากคำพูด (Brand Buffet, 2018) การตูนในเฟซบุ๊ก เพจไข่แมวแบ่งเรื่องเป็นช่องแบบไม่กำหนดจำนวนช่องตายตัว เนื้อหาและตัวละครแต่ละตอนไม่มากนัก และที่ไม่มีบทพูดจึงเป็นการสื่อความหมายผ่านสัญลักษณ์ที่เป็นอวัจนภาษามากกว่าวัจนภาษา รวมถึงการนำวัฒนธรรมประชานิยม (เช่น ภาพยนตร์ การ์ตูนญี่ปุ่น และเกม) ที่ผู้ติดตามคุ้นเคยและเข้าใจเข้ามาผสมผสานในเนื้อหา เฟซบุ๊ก เพจไข่แมวได้รับคะแนนความนิยมเป็นอันดับหนึ่งใน พ.ศ. 2560 จากการลงคะแนนของผู้ติดตามเฟซบุ๊ก เพจประชาไท แต่ผู้ติดตามกลับไม่สามารถเข้าถึงเพจไข่แมวเมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2561 ได้ ท่ามกลางข้อสงสัยและวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ นานา เนื่องจากเชื่อว่าเหตุผลของการหายไปมาจากการแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ คสช. อย่างไรก็ตาม เฟซบุ๊ก เพจไข่แมวกลับมาแนะนำเสนอเนื้อหาอีกครั้ง พร้อมปรับชื่อใหม่เป็นไข่แมวx ในวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 และยังคงได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องจากการวัดความนิยมของผู้ติดตามต่อเฟซบุ๊ก เพจการเมือง จึงอนุมานได้ว่ามีผู้สนใจความคิดเห็นทางการเมืองหรือเห็นด้วยกับแนวคิดของเฟซบุ๊ก เพจไข่แมวx จำนวนมาก จากจุดยืนในการแสดงความคิดเห็นด้วยต่อรัฐบาลอำนาจนิยมในพื้นที่สาธารณะ (Klampai boon, 2018)

ผู้วิจัยสนใจศึกษาความหมายและรูปแบบสัญลักษณ์ที่เฟซบุ๊ก เพจไข่แมวx ใช้สร้างความหมายทางการเมืองในการตูนการเมือง ตั้งแต่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นวันที่ไข่แมวx กลับมาเสนอในเฟซบุ๊กเพจอีกครั้ง จนถึง 12 มกราคม พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นวันที่ไข่แมวx สามารถใช้การสื่อสารในพื้นที่สาธารณะเสมือนจริง ไปสู่การเคลื่อนไหวทางการเมืองในพื้นที่สาธารณะทาง

กายภาพด้วยกิจกรรมวิ่งไล่ลุง ซึ่งสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีความเห็นทางการเมืองเกี่ยวกับตน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาความหมายทางการเมืองของการ์ตูนในเฟซบุ๊ก เพจไข่แมวx
- 2) เพื่อศึกษารูปแบบสัญลักษณ์ที่ใช้สื่อความหมายทางการเมืองของการ์ตูนในเฟซบุ๊ก เพจไข่แมวx

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาการ์ตูนที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยไข่แมวx จากเฟซบุ๊ก เพจไข่แมวx เฉพาะที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับทางการเมืองระหว่าง 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 – 12 มกราคม พ.ศ. 2563

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การเผยแพร่ผลการวิจัยในวารสารวิชาการเพื่อนำไปสู่การอภิปรายความทางวิชาการ ทำให้ผู้สนใจมีความรู้เกี่ยวกับความหมายทางการเมืองของการ์ตูนในเฟซบุ๊ก เพจไข่แมวx และเข้าใจแนวคิดสัญลักษณ์ศาสตร์ของ Peirce ซึ่งยังไม่แพร่หลายในประเทศไทยเท่าใดนัก โดยหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และผู้สนใจสามารถนำความรู้ไปอธิบายปรากฏการณ์หรือประยุกต์ใช้ในการจัดการการสื่อสารทางการเมืองด้วยการ์ตูนในสื่อใหม่ รวมถึงการขยายผลองค์ความรู้ด้านนี้ต่อไป

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1) แนวคิดการ์ตูนการเมือง

การ์ตูนการเมืองหรือการ์ตูนบรรณาธิการเป็นสิ่งที่ปกติในหนังสือพิมพ์และมีผลต่อสาธารณมติตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 19 ปัจจุบันการ์ตูนการเมืองได้ขยายพื้นที่ในสื่อใหม่ซึ่งสามารถเพิ่มเทคนิคการนำเสนอจนทำให้ถูกเผยแพร่ไปอย่างกว้างขวาง เนื้อหามักเกี่ยวข้องกับผู้นำทางการเมืองในฐานะบุคคล ผู้นำทางการเมืองกับการเมือง การเมืองและเศรษฐกิจ นโยบายของรัฐ การเลือกตั้ง การขัดแย้งของตัวแสดงทางการเมือง ฯลฯ ซึ่งนักวาดการ์ตูนจำเป็นต้องมีวัตถุหรือเหตุการณ์ที่เขามีความรู้ ความเข้าใจและความเชื่อล่วงหน้าในการแสดงเจตนาทางการเมืองผ่านสัญลักษณ์และตรรกะ (Dugalich,

2018) การ์ตูนการเมืองจึงใช้สัญลักษณ์จำนวนมากเพื่อสร้างความหมายที่ลึกซึ้ง โดยมักใช้ภาพเหมือนของบุคคลที่วาดเกินความเป็นจริงหรือ caricature เพื่อสื่อถึงบุคคลนั้นได้ทันที การอุปมาอุปไมย การวิพากษ์วิจารณ์ ร่วมกับความขบขัน เสียดสี และ/หรือสบประมาท รวมถึงใช้ลักษณะเหมารวม เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจหรือนึกภาพตามประเด็นทางการเมืองนั้นๆ ได้ง่าย (World Affairs Council, n.d.)

2) แนวคิดสัญลักษณ์ศาสตร์ คือ การศึกษาความหมายของสัญลักษณ์ งานวิจัยนี้ใช้แนวคิดสัญลักษณ์ศาสตร์ของ Peirce นักปรัชญาภาษาชาวอเมริกัน ซึ่งเป็นแนวคิดที่ถูกนำกลับมาสู่ความสนใจในวงวิชาการอีกครั้งโดย Jakobson (1977) นักภาษาศาสตร์โครงสร้างนิยมผู้ทรงอิทธิพลในศตวรรษที่ 20 สัญลักษณ์ศาสตร์ของ Peirce (Chandler, 2017; Sotanasathien, 2020) ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ สามเหลี่ยมสัญลักษณ์ศาสตร์ (semiotic triangle) และ ไตรวิภาคของสัญลักษณ์ (types of signs) ส่วนแรก คือ สามเหลี่ยมสัญลักษณ์ศาสตร์ใช้เพื่อหาความหมายจากองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ 1) ความเป็นตัวแทน (representamen) หมายถึง สัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนทางกายภาพหรือโลกวัตถุเพื่อนำไปสู่การรับรู้ความหมาย 2) วัตถุ (object) หรือสิ่งที่สัญลักษณ์อ้างถึง (a referent) หรือสิ่งที่มันเป็นตัวแทนอยู่ และ 3) การตีความ (interpretant) คือ ผลกระทบที่ถูกผลิตขึ้นจากสัญลักษณ์หรือสำนึกเกี่ยวกับสัญลักษณ์ ซึ่งมาจากความรู้สึกเข้าใจความหมาย (sense) ที่ถูกกระทำโดยสัญลักษณ์ สามเหลี่ยมสัญลักษณ์ศาสตร์แสดงความสัมพันธ์สามเส้าที่มีสัญลักษณ์เป็นสื่อกลางระหว่างวัตถุในโลก กับมโนทัศน์ในจิต ทำให้สัญลักษณ์ที่เป็นอย่างหนึ่งอาจมีความหมายเป็นอีกอย่างหนึ่งได้ ส่วนที่สอง คือ หลักไตรวิภาคของสัญลักษณ์ ใช้เพื่อจำแนกรูปแบบของสัญลักษณ์ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) สัญลักษณ์ (symbol) เป็นสัญลักษณ์ที่ไม่มีลักษณะคล้ายคลึงกับสัญลักษณ์แห่งความหมาย แต่ถูกกำหนดขึ้นจากขนบธรรมเนียม ประเพณีหรือการเรียนรู้ 2) ปฏิกิริยา (icon) เป็นสัญลักษณ์ที่ทำให้รับรู้ได้จากความคล้าย เลียนแบบ หรือจำลองสัญลักษณ์แห่งความหมาย และ 3) ดัชนี (index) เป็นแบบสัญลักษณ์ที่ไม่ได้สร้างขึ้นโดยพลการ หรือถูกกำหนดโดยมนุษย์ แต่ถูกเชื่อมโยงโดยตรงกับสัญลักษณ์แห่งความหมายจากการที่สิ่งหนึ่งเกิดเป็นตัวชี้ว่าอีกจะมีสิ่งหนึ่งตามมา

หรือเป็นต้นเหตุของอีกสิ่งหนึ่ง ทำให้สังเกตเห็นหรืออนุมานผลที่ตามมาได้ รวมถึงการบ่งชี้ทิศทาง (Danesi, 2004)

3) วัฒนธรรมประชานิยม (popular culture)

หรือวัฒนธรรมมวลชน หมายถึง วัฒนธรรมที่คนจำนวนมากนิยมชมชอบ เป็นการผลิตจำนวนมากเพื่อมูลค่าทางธุรกิจ จึงสามารถวัดได้ด้วยปริมาณ เช่น ยอดขาย จำนวนคน จากการเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน หรือสื่อใหม่ และมีความประณีตด้อยกว่าวัฒนธรรมชั้นสูง (high culture) (Storey, 2018) ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มวัฒนธรรมประชานิยม ตามแนวคิดของ Freedman and Slade (2018) ได้แก่ ตัวละคร รายการโทรทัศน์ เกม แพนคลับ เพลง ภาพยนตร์ อนิเมชัน การ์ตูน วรรณกรรม สถานที่ แฟชั่น และศิลปะ

4) การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์เนื้อหาการตื้นการเมืองได้รับความสนใจศึกษาอย่างต่อเนื่อง ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาการตื้นการเมืองในหนังสือพิมพ์ ข้อค้นพบเกี่ยวกับการโจมตีหรือวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลนักการเมืองและเหตุการณ์ทางการเมือง อาทิ Rungrarong (1990) ศึกษาการตื้นการเมืองในฐานะสื่อทางการเมือง ช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ถึง 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 Kawwathanasakula (1992) ศึกษาการตื้นการเมืองที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์รายวันไทยรัฐระหว่าง 23 กุมภาพันธ์ถึง 9 ธันวาคม 2534 ในยุครัฐบาลของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) Tanyapaibul (1998) พบว่า การตื้นการเมืองส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเสียดสี ประชดประชัน และใช้ถ้อยคำรุนแรง ส่วน Teeravutthuvong (1999) ศึกษาสัญลักษณ์ของการตื้นการเมืองโดยใช้ทฤษฎีสัญญะวิทยาของ Saussure และพบเนื้อหาหมิ่นโจมตีรัฐบาล รองลงมา คือ วิจารณ์พฤติกรรมนักการเมืองและประเด็นเศรษฐกิจ โดยใช้เทคนิคการเปรียบเทียบอุปมาอุปไมยร่วมกับการแสดงถึงความน่าอับอายและเย้ยหยัน และวิจารณ์พฤติกรรมนักการเมือง และ Pangpun (2001) พบการประกอบสร้างการตื้น 4 ขั้นตอน และเนื้อหาเกี่ยวข้องกับผู้รับสมัครเลือกตั้งการทำงานขององค์กรกลางที่ดูแลการเลือกตั้ง พฤติกรรมทุจริตของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และการสร้างเอกลักษณ์ทางการเมืองของนักการเมือง

นอกจากนั้น Rodpai (1998) ใช้วิจัยเชิงปริมาณและทฤษฎีสัญญะวิทยาของ Peirce วิเคราะห์เนื้อหาการตื้นการเมืองในหนังสือพิมพ์รายวันฉบับภาษาไทย 3 ฉบับ ในช่วงการบริหารประเทศของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ระหว่างวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2540 ถึง 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540 และพบเนื้อหารุนแรงเนื่องจากความไม่พอใจต่อการบริหารงานของรัฐบาล รองลงมา คือ เศรษฐกิจและสังคม แต่ผู้วิจัยไม่พบการวิเคราะห์สัญลักษณ์ของ Peirce ในงานของ Rodpai ส่วนการศึกษาการตื้นการเมืองในสื่อใหม่นั้น Permana (2019) ใช้แนวคิดของ Peirce และ Van Dijk ศึกษาการตื้นการเมืองในหนังสือพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศอินโดนีเซีย เพื่อหาความหมายจากสัญลักษณ์เกี่ยวกับประธานาธิบดี Jokowi และพบการสื่อความหมายถึงการตัดสินใจ การเสแสร้งทางการเมือง การถูกรวบงำโดยพรรคการเมือง ความแข็งแกร่งทางการเมือง และทัศนคติที่คล้ายกับ Prabowo อดีตคู่แข่งทางการเมือง ในการนี้ Ngamlue (2016) ศึกษาการตื้นการเมืองที่อาศัยถูกเป็นเครื่องมือสืบค้น ระหว่างธันวาคม พ.ศ. 2556 – กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557 พบเนื้อหาเกี่ยวกับการชุมนุมทางการเมือง โดยบุคคลที่ถูกล้อมากที่สุด คือ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี และนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ผู้นำฝ่ายค้านผ่านภาพ ชื่อ และเนื้อความ และวิธีล้อเลียน คือ การใช้คำทั้งคำไม่สุภาพ คำสร้างจินตภาพ ภาษาต่างประเทศ คำตัดสั้นหรือคำย่อและคำทับศัพท์ และการสื่อความหมายโดยตรงและโดยนัย และ Marin-Arrese (2019) ศึกษาความคิดสร้างสรรค์ การวิพากษ์วิจารณ์และการโน้มน้าวใจผ่านอุปมาอุปไมย คำพ้องความหมาย การผสมผสานและตัวแบบวัฒนธรรมของหนังสือพิมพ์อังกฤษกรณี Brexit

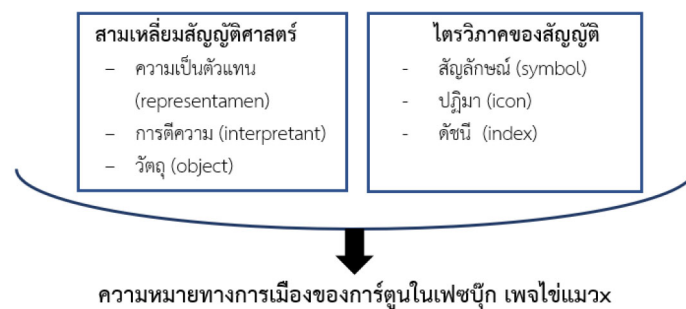
นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับความขบขันแบบเสียดสีของการตื้นการเมือง อาทิ Al-Momani, Badameh, and Migdadi (2017) ศึกษาการตื้นการเมืองในช่วงหาเสียงเลือกตั้งของประเทศจอร์แดนหลังเหตุการณ์อาหรับสปริง พบการใช้อารมณ์ขันผ่าน caricature เพื่อสื่อสารสารที่มีเนื้อหาเข้มข้น ที่ต้องวิเคราะห์เชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์ในการตื้นกับสังคมการเมืองและอุดมการณ์ Prendergast (2019) ศึกษาการนำความขบขันมาใช้ในการตื้นการเมืองในนิตยสารเชิง

เสียชื่อเสียงของประเทศอาร์เจนตินา และพบว่า ความร่ำรวยสามารถสร้างการอภิปรายความได้หลายชั้นและถูกนำมาใช้เพื่อลดความเสี่ยงจากการถูกตรวจสอบจากรัฐบาลภายใต้การกดทับด้วยอำนาจนิยมของรัฐบาลจากการรัฐประหาร ส่วน Thrakulphiw (2020) ใช้การวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาเนื้อหาการตูนเพจไซ์แมวx ระหว่าง 1 มกราคม – 30 มิถุนายน พ.ศ. 2562 และพบเนื้อหา 7 ประเภท คือ พฤติกรรมของนักการเมือง ผู้ที่เกี่ยวข้องทางการเมือง พรรคการเมือง การเลือกตั้ง นโยบายของรัฐบาล เหตุการณ์สำคัญตามกระแส และสถาบันที่

เกี่ยวข้องทางการเมือง และพบกลวิธีล้อเลียน ได้แก่ เรื่องล้อเล่น การเปรียบเทียบ การกล่าวเกินจริง และการสลับบทบาท

กรอบการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกศึกษาความหมายทางการเมืองของการตูนการเมืองของเพจไซ์แมวx โดยใช้แนวทางสัญลักษณ์ศาสตร์ ของ Peirce ได้แก่ สามเหลี่ยมสัญลักษณ์ศาสตร์ และไตรวิภาคของสัญลักษณ์ ดังกรอบการศึกษาต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิเคราะห์ตัวบท โดยมีผู้วิจัยเป็นเครื่องมือหลัก เป็นการเก็บภาพการ์ตูนจากเพจไซ์แมวx ระหว่าง 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 – 12 มกราคม พ.ศ. 2563 จำนวน 322 ชิ้น โดยวิธีคัดเลือกแบบมีเป้าหมายเฉพาะเนื้อหาเกี่ยวกับการเมืองที่มีประเด็นโดดเด่นและสอดคล้องกับโมโนทัศน์ที่กำหนด ทำการวิเคราะห์ด้วยแนวทางการลดทอนข้อมูลส่วนแรก เริ่มจากแยกภาพการ์ตูนออกเป็นหมวดหมู่เพื่อถอดความต่อข้อมูลตามโมโนทัศน์ วิเคราะห์โครงเรื่องและความหมายด้วยสามเหลี่ยมสัญลักษณ์ศาสตร์ (วัตถุ-การตีความ-ความเป็นตัวแทน) โดยวิเคราะห์องค์ประกอบในภาพที่เป็นวัตถุและ/หรือเหตุการณ์ ตีความความหมายและพิจารณารหัสหรือความหมายโดยนัยซึ่งสื่อความเป็นตัวแทนของสัญลักษณ์ เชื่อมโยงความหมายกับวัตถุหรือบริบทร่วมกับหลักฐานอื่น เช่น ข่าวจากสื่อต่างๆ ลงรหัสแบบเปิด แล้วจึงสรุปแต่ละหมวด ส่วนที่สอง นำข้อมูลในส่วนแรกมาจัดหมวดหมู่ตามรูปแบบของสัญลักษณ์ (สัญลักษณ์ ปฏิมมา และดัชนี) เพื่อวิเคราะห์ประเภทของ

สัญลักษณ์ที่นำมาใช้ในการสื่อความหมาย ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความเชื่อมั่นได้ของข้อมูลด้วย 1) เปรียบเทียบความสอดคล้องต้องกันของข้อมูลที่มีความคล้ายกันแต่ต่างช่วงเวลากันเพื่อหาความซ้ำหรือความสอดคล้องของความหมาย 2) ตรวจสอบข้อมูลกับข่าว เว็บไซต์ และความหมายตามพจนานุกรม และ 3) ย้ำและยืนยันการตีความหมายกับผู้เชี่ยวชาญด้านการตูนและวัฒนธรรมประชานิยม รวมถึงนักวิชาการด้านการตีความรวม 3 คน ซึ่งผู้วิจัยพบความสอดคล้องของความหมายจากการตรวจสอบทั้ง 3 วิธีการ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ความหมายทางการเมือง และรูปแบบสัญลักษณ์ที่ใช้สื่อความหมายทางการเมืองของการตูนในเพจไซ์แมวx

ส่วนที่ 1 ความหมายทางการเมืองของการตูนในเพจไซ์แมวx

ความหมายทางการเมืองของการตูนในเพจไซ์แมวx (ต่อไปในบทความนี้เรียก ‘ไซ์แมวx’) แบ่ง

เป็น 2 ส่วน ได้แก่ ความหมายของตัวละครทางการเมืองหลัก และความหมายในบริบทการเมือง ดังนี้

1) ความหมายของตัวละครทางการเมืองหลัก
งานวิจัยพบตัวละครหลัก 4 ตัวละคร ได้แก่ กลุ่ม คสช. คือ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และพลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ และกลุ่มนักการเมืองประชาธิปัตย์ ได้แก่ นายทักษิณ ชินวัตร และ นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ความหมายที่สื่อถึงของกลุ่ม คสช. นั้นเป็นเชิงลบ กล่าวคือ สัญญัตติที่สื่อถึงความเป็นผู้นำเผด็จการและหัวหนารัฐบาล คสช. ของพลเอกประยุทธ์ คือ เครื่องแบบทหาร ส่วนความเป็นเผด็จการนำเสนอผ่านสัญญัตติหนวดจิ้งจอกซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของฮิตเลอร์แห่งนาซีเยอรมัน (ภาพที่ 2ก.) และหากปรากฏภาพของพลเอกประยุทธ์ในเหตุการณ์ที่ไม่เจาะจงตัวบุคคลจะสื่อถึงภาพตัวแทนของ คสช. หรือการปกครองแบบเผด็จการ เมื่อพลเอกประยุทธ์รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหลังการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย เขาจึงเปลี่ยนมาแต่งกายด้วยชุดสูทหรือชุดอื่นๆ ไข่แมว x ยังใช้สัญญัตติสื่อภาพลักษณ์ของพลเอกประยุทธ์เชิงลบประมาทด้วยเนื้อหาที่ใช้จินตนาการเหนือจริง เช่น ไม่มีความสามารถในการบริหารประเทศไม่ฉลาด หรือเป็นคนรุ่นเก่า อาทิ สรุปลผลงานมีแต่กระดาดปลาสด มีพื้นที่ว่างในกะโหลกศีรษะ และโดโนเสาร์ ส่วนพลเอกประวิตรถูกสื่อภาพออกมาคล้ายตัวจริง มักสวมนาฬิกาหลายเรือนที่แขนทั้งสองข้าง (ภาพที่ 2ข.) ซึ่งมาจากความเคลือบแคลงของสังคมต่อนาฬิการาคาแพงที่เขาสวมในวันถ่ายภาพหมู่ของคณะรัฐมนตรีแต่กลับไม่อยู่ในบัญชีการแจ้งทรัพย์สินจึงกลายเป็นเป้าในการโจมตี บางครั้งก็ถูกเสนอด้วยภาพตัวละครชื่อโทนี่ โทนี่ ซ็อบเปอร์ ตัวละครที่ได้รับการยอมรับจากเพื่อนๆ จาก

การ์ตูนเรื่อง One Piece (ภาพที่ 13ก.) เพื่อแสดงความเป็นพี่ใหญ่ของ คสช. รวมถึงเสียสื่อด้านความซื่อสัตย์ ปัญหาสุขภาพ การให้สัมภาษณ์ที่มักสร้างผลกระทบเชิงลบทางการเมือง ความไม่เท่าทันเทคโนโลยี (แต่รับผิดชอบงานด้านไซเบอร์) และวิพากษ์กับนายทักษิณ

การสื่อความหมายเชิงบวกให้กับกลุ่มนักการเมืองประชาธิปัตย์ แสดงให้เห็นจุดยืนตรงข้ามรัฐบาลทหารของไข่แมว x อย่างชัดเจน โดยนายทักษิณถูกสื่อผ่านสัญญัตติที่แสดงเป็นนักธุรกิจหรือผู้ประสบความสำเร็จ เช่น การได้รับการยอมรับจากต่างประเทศ ความร่ำรวยและทันสมัย อาทิ การแต่งตัวใช้สินค้าแบรนด์เนม และมีความรู้โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี (ภาพที่ 2ค.) และเป็นภาพตัวแทนของพรรคเพื่อไทย และยังสะท้อนภาพตลกร้ายจากคำกล่าวหาว่านายทักษิณอยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ทางการเมือง ด้วยการซ่อนสัญญัตติเงาหรือบางส่วนของใบหน้าของนายทักษิณในการ์ตูนเกือบทุกภาพ ส่วนนายธนาธรเป็นผู้นำความคิดของคนรุ่นใหม่ที่ได้รับคามนิยมในหมู่เยาวชน และมีความสามารถจนติดอันดับ TIME 100 Next ของนิตยสาร TIME และเป็นเศรษฐีผู้เสียสละเข้ามาช่วยแก้ไข้ปัญหาประเทศผ่านสัญญัตติ Ironman (ภาพที่ 2ง.) ยอดมนุษย์จากการ์ตูน Super hero ของ Marvel comics ผู้มีภูมิหลังคล้ายนายธนาธรคือ ร่ำรวยแต่กลับสนใจช่วยเหลือโลกหรือจักรวาล นอกจากนี้ งานวิจัยพบการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม คสช. และกลุ่มนักการเมืองประชาธิปัตย์ คือ ธรรม-อธรรม ฉลาด-ไม่ฉลาด ได้รับการยอมรับ - ไม่ได้รับการยอมรับ ทันสมัย - ตกยุค รวมถึงการสื่อว่าพลเอกประยุทธ์แก้ไข้ปัญหาประเทศสู้นายทักษิณไม่ได้

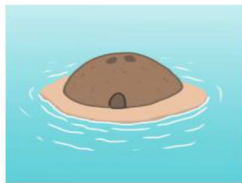

ภาพที่ 2 ก. ภาพลักษณ์พลเอกประยุทธ์ ข. ภาพลักษณ์พลเอกประวิตร ค. ภาพลักษณ์นายทักษิณ
ง. ภาพลักษณ์นายธนาธร

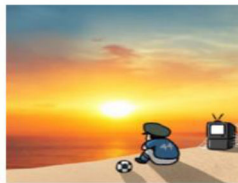
ที่มา: Khaimeawx (2018; 2019)

2) ความหมายในบริบทการเมือง ประกอบด้วย 4 หัวข้อ ได้แก่ รัฐและระบอบการปกครอง ระบบการเมือง ตัวแสดงทางการเมืองที่ไม่ใช่รัฐ (พรรคการเมืองและกลุ่มกดดัน) และประชาชน

- **รัฐและระบอบการปกครอง** รัฐที่ไข่ม้วน สื่อความหมายว่าประเทศไทยคือรัฐกะลาแลนด์ ผ่านสัญลักษณ์กะลามะพร้าวผ่าครึ่งวางคว่ำกลางเกาะกลางทะเล (ภาพที่ 3ก.) ตามสำนวนกบในกะลาครอบ หมายถึง ผู้มีความรู้และประสบการณ์น้อยแต่สำคัญตนว่ามีความรู้มาก และสัญลักษณ์พลั่วหรือยามสนธยา สื่อความหมายถึงแดนที่มีบางสิ่งบางอย่างที่ลึกลับและมีปัญหาซับซ้อนแอบแฝงให้สงสัยจากการใช้อำนาจของ คสช.

ก.

ข.

ภาพที่ 3 ก. รัฐกะลาแลนด์ ข. แดนสนธยา

ที่มา: Khaimeawx (2018; 2020)

ระบอบการปกครองแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ การปกครองระบอบเผด็จการและระบอบประชาธิปไตย ลักษณะของระบอบการปกครองแบบเผด็จการที่ปรากฏในไข่ม้วน ถูกสื่อผ่านสัญลักษณ์เกี่ยวกับประกาศหรือคำสั่ง คสช. หรือคำสั่งหัวหน้า คสช. รวมถึงการใช้กฎหมายอาญา มาตรา 116 เพื่อจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงออก หรือการชุมนุมทางการเมือง และมาตรา 44 เช่น การใช้สัญลักษณ์กลุ่มชายหน้าตาคล้ายสมาชิกกลุ่มคนอยากเลือกตั้งถือป้ายรูปมือหย่อนบัตรเลือกตั้งลงในหีบช่องต่อมาตำรวจจับชายกลุ่มดังกล่าวพร้อมยื่นกระดาษเขียนเลข 116 (ภาพที่ 4ก.) สื่อถึงการจับกุมกลุ่มผู้

เรียกร้องให้มีการเลือกตั้งด้วยความผิดกฎหมายอาญา มาตรา 116 การใช้สัญลักษณ์พรรคประชาธิปัตย์ผ่านโทรทัศน์ที่แพร่ภาพผู้ดำเนินรายการ ต่อมาจอโทรทัศน์กลายเป็นสีดำ (ภาพที่ 4ข.) สื่อถึงการแทรกแซงการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนจากกรณีคำสั่งพักใบอนุญาตวอยซ์ทีวีของ กสทช. และการใช้สัญลักษณ์จากภาพยนตร์เรื่อง Star Wars แสดงพลเอกประยุทธ์ที่หันหลังให้เลขาธิการ กกต. ที่นอนบนพื้นข้างรถเข็นหมายเลข 44 (ภาพที่ 4ค.) สื่อถึงการใช้อำนาจหัวหน้า คสช. และกฎหมายมาตรา 44 แทรกแซงองค์กรอิสระด้วยการปลดเลขาธิการ กกต. เป็นต้น

ก.

ข.

ค.

ภาพที่ 4 ก. จำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมือง ข. แทรกแซงการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน

ค. แทรกแซงองค์กรอิสระ

ที่มา: Khaimeawx (2018; 2019)

สำหรับการปกครองระบอบประชาธิปไตย การเลือกตั้งคือหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย แต่การเลือกตั้งได้ถูกเลื่อนออกไปถึง 5 ครั้งนับแต่การรัฐประหาร ไข่แมวx จึงเสียดสีด้วยการใช้สัญลักษณ์พลเอกประยุทธ์กับขนมเค้กที่มีเลข 5 ด้านบนพร้อมทหารรายล้อม เนื่องในวันครบรอบ 5 ปีของรัฐประหาร (ภาพที่ 5ก.) เพื่อสื่อว่าประเทศอยู่ภายใต้การบริหารของคสช. เป็นเวลานาน และสะท้อนความไม่พอใจต่อการเลื่อนการเลือกตั้ง อาทิ ใช้นิทานเรื่องพี่น้องคิโอะ แสดงสัญลักษณ์พลเอกประยุทธ์จุมพฏแบบพี่น้องคิโอะถึงดวงจันทร์ และหีบเลือกตั้งมีหยากไย่ สื่อความหมายว่าพลเอกประยุทธ์ไม่รักษาคำพูดเรื่องกำหนดวันเลือกตั้ง

ภาพที่ 5 ก. วันครบรอบ 5 ปี รัฐประหาร ข. พลเอกประยุทธ์เป็นพี่น้องคิโอะ ค. ตาใสกับการเลื่อนหีบเลือกตั้ง ง. แสซแท็คไม่พอใจการเลื่อนวันเลือกตั้ง จ. งบประมาณการเลือกตั้ง
ที่มา: Khaimeawx (2018; 2019)

ภายหลังการเลือกตั้ง พรรคพลังประชารัฐสามารถรวบรวมเสียงข้างมากได้ เมื่อรวมกับคะแนนเสียงจากสมาชิกวุฒิสภาอีก 250 เสียง ส่งผลให้พลเอกประยุทธ์เป็นนายกรัฐมนตรีต่ออีกวาระหนึ่งในรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง ไข่แมวx จึงใช้การ์ตูนเรื่อง ดราก้อนบอล แสดงสัญลักษณ์พลเอกประยุทธ์สัดเครื่องแบบทหารและปืน หันมาสวมสูท ติดปีก โบกมืออำลา มุ่งสู่ท้องฟ้า ที่มีอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยอยู่ด้านบน (ภาพที่ 6ก.) สื่อถึงการอำลาความเป็นหัวหน้า คสช. และนายก

และไม่มีการเลือกตั้งนานแล้ว (ภาพที่ 5ข.) ใช้ภาพยนตร์เรื่อง Star Wars แสดงสัญลักษณ์ตาใสในชุดเจได ผีกหัดกำลังจะหย่อนบัตเตอร์เลือกตั้ง แต่หีบเลือกตั้งกลับถูกเลื่อนออกไป (ภาพที่ 5ค.) และสัญลักษณ์จากแสซแท็คในทวิตเตอร์ที่ประชาชนใช้แสดงความไม่พอใจต่อการเลื่อนวันเลือกตั้ง (ภาพที่ 5ง.) ในที่สุดการเลือกตั้งทั่วไปได้เกิดขึ้นเมื่อ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 และไข่แมวx ได้แสดงความหมายสื่อถึงปัญหาการทำงานของ กกต. การทุจริต/ไม่โปร่งใสในการเลือกตั้งและการนับคะแนน การประกาศผลเลือกตั้งล่าช้า อีกทั้งใช้งบประมาณจัดการเลือกตั้งสูงกว่าครั้งที่ผ่านมา (ภาพที่ 5จ.)

รัฐมนตรีรัฐบาล คสช. เพื่อเป็นนายกรัฐมนตรีในระบอบประชาธิปไตย แต่กระนั้นประเทศยังเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้การปกครองของทหารดั้งเดิมจากสัญลักษณ์สไปบอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยได้หมวกทหาร (ภาพที่ 6ข.) อีกทั้งสื่อว่าการเลือกตั้งไม่สร้างการเปลี่ยนแปลงใดๆ ในทางการเมือง เปรียบเสมือนสำนวนเหล้าเก่าในขวดใหม่ ซึ่งใช้สัญลักษณ์ห้องประชุมรัฐสภาในขวดแก้วใบใหม่ (ภาพที่ 6ค.)

ภาพที่ 6 ก. พลเอกประยุทธ์อำลาตำแหน่งหัวหน้า คสช. และนายกรัฐมนตรี ข. ตาใสพบประชาธิปไตยได้การปกครองของทหาร ค. รัฐสภาในขวดใหม่
ที่มา: Khaimeawx (2019)

- **ระบบการเมือง** ประกอบด้วยสถาบัน 3 สถาบัน คือ บริหาร นิติบัญญัติ ตุลาการ ซึ่งไข่มว x ให้น้ำหนักต่อการบริหารประเทศมากที่สุด เนื้อหาสื่อความหมายถึงรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ไม่มีผลงานการบริหารประเทศ จากสัญญาติพลเอกประยุทธ์เปิดหนังสือรวมผลงานรัฐบาล 4 ปี แต่ด้านในกลับมีแต่กระดาษเปล่า (ภาพที่ 7ก.) และสื่อว่ารัฐบาลมุ่งนโยบายจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน ได้แก่ ปฏิบัติการสงครามไซเบอร์ พระราชบัญญัติความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ ด้วยสัญญาติทหารลอยตัวตบลูกบอลที่เขียนว่า พ.ร.บ. ไซเบอร์มายังกลุ่มประชาชนที่ถือป้ายรูปกากบาทแสดงการปฏิเสธกฎหมายนี้ (ภาพที่ 7ข.) ขณะที่นโยบายเศรษฐกิจล้มเหลว นโยบายอ่อนแอทั้งตนเอง เช่น รัฐบาลขยายกำลังผลิตบุหรี่ยี่ห้อณรงค์ให้ประชาชนเลิกบุหรี่

รวมถึงนโยบายประชานิยม เช่น บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ส่วนการแก้ปัญหาที่ไม่มีประสิทธิภาพ ใช้สัญญาติพลเอกประยุทธ์มีปีกเทวดาลอยลงมาบนหลังคาบ้านของประชาชนที่ประสบปัญหาอุทกภัย (ภาพที่ 7ค.) สื่อถึงการไม่เข้าถึงความเดือดร้อนของประชาชน ใช้สัญญาติพลเอกประยุทธ์ฉีดละอองน้ำเพื่อลดมลพิษในอากาศจนน้ำท่วมถนน แต่อากาศยังคงหม่นมัว (ภาพที่ 7ง.) สื่อถึงการแก้ปัญหา มลพิษทางอากาศที่ไม่ได้ผล ใช้สัญญาติพลเอกประยุทธ์ยืนจอบให้ประชาชนขุดน้ำไว้ใช้บนดินที่แตกกระแหง (ภาพที่ 7จ.) สื่อถึงนโยบายแก้ปัญหาภัยแล้งที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์จริง อีกทั้งตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับความโปร่งใสด้านงบประมาณของรัฐ ซึ่งมาจากภาษีของประชาชน ด้วยสัญญาติพลเอกประยุทธ์ถือกล่องเก็บภาษี (ภาพที่ 7ฉ.)

ภาพที่ 7 ก. พลเอกประยุทธ์เปิดหนังสือรวมผลงานรัฐบาล 4 ปี ข. มุ่งจำกัดสิทธิในการสื่อสาร ค. ปัญหาน้ำท่วม ง. ปัญหามลพิษทางอากาศ จ. ปัญหาภัยแล้ง ฉ. การใช้เก็บภาษี

ที่มา: Khaimeawx (2018; 2019)

สำหรับฝ่ายนิติบัญญัติ ไข่มว x สื่อถึงการไร้ประสิทธิภาพของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ด้วยภาพ สนช. หลับในรัฐสภาระหว่างการชี้แจงร่างพระราชบัญญัติงบประมาณของประเทศ รวมถึงการร่างบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจสมาชิก 250 คน มาจากการสรรหาโดย คสช. และโดยตำแหน่ง และมีอำนาจในการลงมติเลือกนายกรัฐมนตรี ซึ่งเท่ากับสนับสนุนการสืบทอดอำนาจของ คสช. โดยไข่มว x สื่อสัญญาติคล้ายคน 250 คน อยู่ภายใต้ผ้าคลุมลายพราง และใช้สัญญาติกระดานหมากรุกที่มีแต่หมากสีดำจำนวน 250 หมาก และไม่มีหมากสีขาวจากการตุนเรื่อง อีคาร์ เซียนโกะ (ภาพที่ 10ข.) สื่อถึงเกมการเมืองที่เอื้อให้พลเอกประยุทธ์กลับมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยคู่แข่งไม่มีโอกาสต่อสู้ นอกจากนี้ หลังจากที่พลเอกประยุทธ์รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้สื่อความหมายถึง

การอภิปรายประเด็นการถวายสัตย์ไม่ครบถ้วน ส่วนฝ่ายตุลาการนั้น ไข่มว x มักสื่อความหมายเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินที่มีลักษณะเชิงบวกต่อฝ่าย คสช. หรือเชิงลบต่อพรรคอนาคตใหม่ แต่ไม่พบการสื่อความหมายในลักษณะก้าวล่วงศาล

- **ตัวแสดงทางการเมือง** ไข่มว x ให้น้ำหนักอย่างมีนัยสำคัญ คือ พรรคการเมือง และกลุ่มกดดัน ดังนี้

พรรคการเมือง พรรคการเมืองที่ถูกกล่าวถึงอย่างมีนัยสำคัญ 2 พรรค คือ พรรคประชาธิปัตย์ และพรรคอนาคตใหม่ ดังนี้ ไข่มว x จับตามองพรรคประชาธิปัตย์ และสื่อให้เห็นว่าพรรคประชาธิปัตย์อยู่ข้างการรัฐประหารจากการที่สมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ร่วมเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อขับไล่รัฐบาลพรรคเพื่อไทย ซึ่งนำไปสู่การรัฐประหารของ คสช. ด้วยสัญญาติลับเกมเรียงตัวเลขเป็นกลวิธีในการเล่าโดยสลับคำขวัญของ

พรรคให้กลายเป็น “เผด็จการทุกรูปแบบ ต่อต้านประชาธิปไตย ยืนหยัดปกป้องประชาธิปไตย 72 ปี” (ภาพที่ 8ก.) อีกทั้งสื่อว่าการนำคนรุ่นใหม่หรือ New Dem เข้ามาเพื่อแก้ไขภาพลักษณ์แบบอนุรักษ์นิยมของพรรค ไม่น่าสนใจเพียงพอ และให้พรรคประชาธิปัตย์ไปอยู่ฝ่ายธรรมเมื่อพรรคเข้าร่วมรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ ส่วนพรรคอนาคตใหม่นั้น เสนอภาพของนายธนาธรและนายปิยบุตร แสงกนกกุลผู้ก่อตั้งพรรคกับคนรุ่นใหม่ ทำให้การอยู่ในตำแหน่งของพลเอกประยุทธ์มีความเสี่ยง (ภาพที่ 8ข.) ด้วยสัญลักษณ์พลเอกประยุทธ์ห้อยตัวจากสัญลักษณ์พรรคอนาคตใหม่ รวมถึงใช้สัญลักษณ์นายธนาธรถูกแซ่แข็งชูสามนิ้วจากภาพยนตร์เรื่อง Star wars และ Hunger games (ภาพที่ 8ค.) สื่อความหมายถึงคำวินิจฉัยที่ให้นายธนาธรพ้นสมาชิกภาพ ส.ส. กรณีเป็นผู้ประกอบกิจการสื่อมวลชนในวันที่ส่งบัญชีรายชื่อผู้สมัคร ส.ส.

ส่วนพรรคไทยรักษาชาติถูกกล่าวถึงในฐานะความคลุมเครือของผู้ถูกเสนอชื่อเป็นนายกรัฐมนตรีของพรรค เมื่อเปิดเผยพระนามบุคคลสำคัญของราชวงศ์ ทำให้ไข่มแวงx สื่อความหมายเชิงยุติการสื่อความหมายในเรื่องนี้เพราะมีความผิดตามกฎหมาย ด้วยสัญลักษณ์ตาราง (ภาพที่ 8ง.) ซึ่งออกเสียงคล้ายตารางเพื่อสื่อถึงที่คุมขังนักโทษ (Royal Institute, 2013) ส่วนพรรคพลังประชารัฐถูกสื่อความหมายว่าผู้พรรคอนาคตใหม่ไม่ได้ด้วยสัญลักษณ์จากเกม Ragnarok ที่ให้นายสนธิรัตน์สนธิจิรวงศ์ จากพรรคพลังประชารัฐพ้นนายธนาธร (ภาพที่ 8จ.) รวมถึงภูมิหลังโมโประงไสของสมาชิกพรรค เช่น นางสาวปาริณา ไกรคุปต์ และร้อยเอกธรรมนัสพรหมเผ่า แต่เป็นการสื่อความหมายในแนวขบขันมากกว่า ขณะที่พรรคอื่นๆ ถูกกล่าวถึงอย่างไม่มีนัยสำคัญ และงานวิจัยยังพบการกล่าวถึงพรรคเพื่อไทยไม่มากนัก ทั้งๆ ที่เป็นพรรคขนาดใหญ่และเกี่ยวพันกับนายทักษิณซึ่งไข่มแวงx เสนอภาพลักษณ์เชิงบวก

ภาพที่ 8 ก. เกมตลับสลับคำขวัญพรรคประชาธิปัตย์ ข. พรรคอนาคตใหม่ทำให้พลเอกประยุทธ์มีความเสี่ยง ค. นายธนาธรพ้นสมาชิกภาพ ส.ส. ง. ตารางสื่อถึงที่คุมขังนักโทษ จ. พรรคพลังประชารัฐผู้พรรคอนาคตใหม่ไม่ได้

กลุ่มกตตัน กลุ่มกตตันที่สำคัญที่สุด คือ กลุ่มคนอยากเลือกตั้ง มาจากการรวมกลุ่มคนที่ต่อต้านรัฐบาล คสช. และดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเพื่อโน้มน้าวใจประชาชนให้ร่วมเรียกร้องให้รัฐจัดการเลือกตั้งโดยเร็วต่อต้านการสืบทอดอำนาจของ คสช. และเรียกร้องเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมือง จึงถูก คสช. จับตามอง การเคลื่อนไหวและหาความเชื่อมโยงกับนายทักษิณ ไข่มแวงx สะท้อนกรณีนี้ด้วยสัญลักษณ์กลุ่มคนอยากเลือกตั้ง ยืนหน้าท่อน้ำที่มีธนบัตรไหลออกมา พลเอกประยุทธ์ ส่องไฟเข้าไปในท่อที่มีนายทักษิณนั่งอยู่ด้านใน เพื่อสื่อความหมายว่านายทักษิณคือผู้สนับสนุนทางการเงินหรือท่อน้ำเลี้ยงของกลุ่มนี้ (ภาพที่ 9ก.) กลุ่มคนอยาก

เลือกตั้งยังถูกรัฐเรียกตัวหรือถูกดำเนินคดี ถูกทำร้ายและคุกคามอีกด้วย ไข่มแวงx ยังกล่าวถึงกลุ่มกตตันที่เคลื่อนไหวทางการเมืองอยู่นอกประเทศ โดยเน้นที่ผู้ต้องคดีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 คือ นายสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล และนายปวิน ชัชวาลพงศ์พันธ์ โดยให้สัญลักษณ์นายสมศักดิ์เป็นนอสรตามผู้ทำนายอนาคตได้แม่นยำจากการทราบเรื่องการเมืองไทยล่วงหน้า (ภาพที่ 9ข.) และการป่วยของนายสมศักดิ์ โดยใช้สัญลักษณ์นายสมศักดิ์นอนรักษาตัวในแคปซูลจากการตุนเงินเรื่องดราก่อนบอล ส่วนนายปวินมักถูกสื่อด้วยสัญลักษณ์เกี่ยวกับวิวาทะกับบุคคลหลายกลุ่ม เช่น กรณีวง BNK48 กับแฟนคลับ (ภาพที่ 9ค.)

- **ประชาชน** ไซแมว ให้ตาใสเป็นตัวแทนของเยาวชน ผู้มีความกระตือรือร้นทางการเมือง และเฝ้ามองปรากฏการณ์ทางการเมืองและความเป็นไปในรัฐ การใช้

อำนาจรัฐ การเลือกตั้ง มีความปรารถนาถึงประชาธิปไตยที่ยังไม่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง (ภาพที่ 9.) และเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐซึ่งมักเป็นนโยบายด้านลบ

ภาพที่ 9 ก. นายทักษิณเป็นท่อน้ำเลี้ยงของกลุ่มคนอยากเลือกตั้ง ข. นายสมศักดิ์เป็นนอสตราดามุส

ค. นายบิณวิวิาทะกับแฟนคลับวง BNK ง. ตาใสกับความฝันถึงประชาธิปไตย

ที่มา: Khaimeawx (2018; 2019)

ส่วนที่ 2 รูปแบบของสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย

1) สัญลักษณ์ เป็นรูปแบบสัญลักษณ์ที่ไซแมว มักใช้ผ่านเนื้อหาของวัฒนธรรมประชานิยมที่แพร่หลายในประเทศไทย อาทิ ภาพยนตร์ฮอลลีวูด การ์ตูนญี่ปุ่น และเกม เพื่อเป็นทางลัดให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจความหมายโดยนัยทางการเมืองได้ในภาพเพียงภาพเดียว และเสริมความหมายให้ตัวละครเด่นชัดมากขึ้น เนื่องจากผู้ติดตามคุ้นเคยและเข้าใจความหมายจากเนื้อหาวัฒนธรรมประชานิยมอยู่แล้ว จึงสามารถมีส่วนร่วมในการตีความและสร้างประสบการณ์ร่วมกับความหมายทางการเมืองของไซแมว ควบคู่ไปกับการล้อเลียนหรือเสียดสี อันเป็นกลวิธีที่ไซแมว ใช้ในการหลบเลี่ยงการนำเสนอความหมายทางตรง

วัฒนธรรมประชานิยมถูกนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์บ่งบอกฝ่ายธรรม-ฝ่ายอธรรม อาทิ ใช้ภาพยนตร์เรื่อง Ironman ให้สัญลักษณ์นายทักษิณเป็น Ironman ฝ่ายธรรม ขณะที่พลเอกประยุทธ์เป็นธนาออสฝ่ายอธรรม (ภาพที่ 10ก.) หรือภาพยนตร์เรื่อง Star Wars ให้สัญลักษณ์นายธนาธรเป็นลูก Skywalker ฝ่ายธรรม ส่วนพลเอกประยุทธ์เป็นคาร์ธ เวเดอร์ฝ่ายอธรรม (ภาพที่ 10ข.) ภาพยนตร์เรื่อง Pacific Rim ให้สัญลักษณ์นายธนาธรและนายปิยนุตรเป็นวีรบุรุษปราบเหล่าร้ายลักษณะคล้ายไดโนเสาร์ที่มีกะลาครอบหัวซึ่งสื่อถึงผู้บริหารประเทศ (ภาพที่ 10ค.) และใช้สัญลักษณ์จากการ์ตูนญี่ปุ่นเล่าเรื่องจากความพ้องด้านเนื้อหา อาทิ ใช้สัญลักษณ์จากการ์ตูนเรื่อง One punch man ให้นายทักษิณเป็นไซตามะผู้ชนะคู่ต่อสู้ได้ด้วยหมัด

เพียงหมัดเดียว ขณะที่พลเอกประยุทธ์ชกไม่โดนนายทักษิณ (ภาพที่ 11ก.) เพื่อสื่อถึงกรณีวิวิาทะระหว่างนายทักษิณกับพลเอกประยุทธ์ว่าพลเอกประยุทธ์ไม่มีวันสู้นายทักษิณได้ ใช้สัญลักษณ์จากการ์ตูนเรื่องฮีโร่เซียนโกะ แสดงให้เห็นว่านายทักษิณซึ่งเป็นเซียนโกะ ไม่สามารถประลองหมากล้อมได้ เพราะบนกระดานมีเพียงหมากสีดำของฝ่ายตรงข้าม 250 หมาก (ภาพที่ 11ข.) เพื่อสื่อว่าพรรคเพื่อไทยของนายทักษิณจะไม่ชนะในเกมการเลือกตั้งเนื่องจากมีวุฒิสมาชิก 250 คน

งานวิจัยยังพบวัฒนธรรมประชานิยมนอกเหนือจากการจัดกลุ่มของ Freedman and Slade (2018) อาทิ อาหารและmime เช่น พิซซ่าเป็นสัญลักษณ์ของความผิดตามมาตรา 112 มาจากหมายเลขโทรศัพท์สั่งพิซซ่า คือ 1112 ดังภาพนายสมศักดิ์ นายบิณ และนายแอนดรู แม็คเกรเกอร์กับภักดีพิชชาจากการถูกกล่าวหาในคดีดังกล่าวร่วมกับฉากจากภาพยนตร์เรื่อง Parasite ที่มีเนื้อหาตลกร้ายของชนชั้นทางสังคม (ภาพที่ 11ค.) รวมถึงประกาศของรัฐที่ให้ประชาชนงดการติดตามติดต่อ เผยแพร่สารของบุคคลทั้งสาม ด้วยสัญลักษณ์จากตัวเอกถูกหวนโยยเนื่องจากกล่าวถึงนายสมศักดิ์และนายบิณจากละครเรื่องบุพเพสันนิวาส

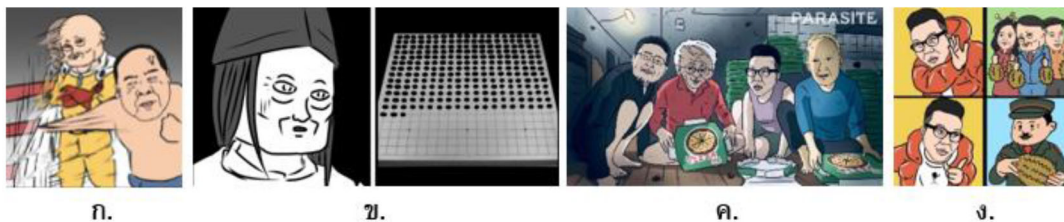
นอกจากนี้ ยังมีการใช้mime เช่น mim ของเด็กเพื่อแสดงการเห็นด้วยกับสิ่งหนึ่ง และปฏิเสธอีกสิ่งหนึ่งเพื่อสื่อล้อเลียนว่าทำถือผลทุเรียนของพลเอกประยุทธ์คือทำที่ถูกต้อง (ภาพที่ 11ง.) ส่วนสัญลักษณ์ที่ไม่ใช่วัฒนธรรมประชานิยม อาทิ สัญลักษณ์ศาลพระภูมิหมายถึง

ศาลสถิตยุติธรรมหรือคำพิพากษา (ภาพที่ 12ก.) สัญญาติ
อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยหมายถึงการปกครองตามระบอบ
ประชาธิปไตย (ภาพที่ 12ข.) สัญญาติหีบลงคะแนนเสียง
หมายถึงการเลือกตั้ง (ภาพที่ 12ค.) ภาพรัฐสภาหมายถึง
การประชุมสภา (ภาพที่ 12ง.) สัญญาติงูเห่าสี่สั้ม หมายถึง

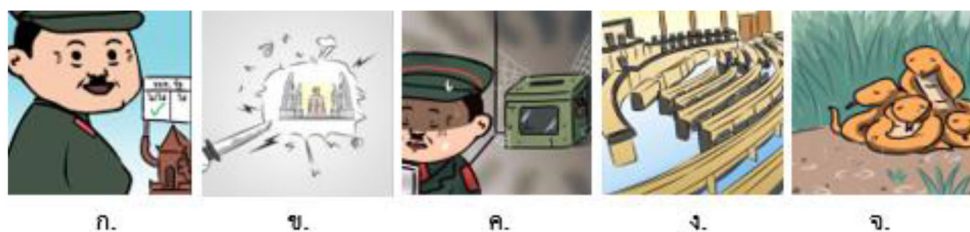
ผู้ทรยศต่อพรรคของตน กรณีนางสาวศรีนวล บุญลือ
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลงมติขัดนโยบายของพรรค
อนาคตใหม่ซึ่งมีตราสัญลักษณ์สี่สั้ม (ภาพที่ 12จ.)
เป็นต้น

ภาพที่ 10 ก. นายทักษิณเป็น Ironman พลเอกประยุทธ์เป็นธานอส ข. นายธนาธรเป็นลูก สกายวอล์คเกอร์
พลเอกประยุทธ์เป็นดาร์ธ เวเดอร์ ค. นายธนาธรและนายปิยบุตร คือ ผู้ปกป้องรัฐธรรมนูญ
ที่มา: Khaimeawx (2018; 2019)

ภาพที่ 11 ก. พล.อ.ประวิตรกับนายทักษิณ ข. นายทักษิณกับกระดานโกะ ค. ผู้ต้องหาตามคดี ม. 112 กับพิชชา
ง. มีมทำล้อผลทุเรียน
ที่มา: Khaimeawx (2018; 2019)

ภาพที่ 12 ก. ศาลพระภูมิ ข. อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ค. หีบลงคะแนนเสียง ง. รัฐสภา จ. งูเห่าสี่สั้ม
ที่มา: Khaimeawx (2018; 2019)

2) ปฏิมา เป็นรูปแบบสัญลักษณ์ที่ไข่มวฯ ใช้มากที่สุด ในการแสดงความหมายทางตรงเกี่ยวกับบุคคลที่เป็น ตัวแสดงทางการเมือง ด้วยภาพล้อแบบ caricature (ภาพที่ 13ก.) ปฏิมาที่ไม่เจาะจงบุคคลแต่เป็นตัวแทน ของอาชีพ จากสัญลักษณ์เครื่องแบบ เช่น ตำรวจ และทหาร ภาพถ่ายบุคคล (ภาพที่ 13ข.) รวมถึงสัญลักษณ์คล้ายคลึง กับสถานที่จริง เช่น หอไอเฟล (ภาพที่ 13ค.) และ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย (ภาพที่ 6ข.) นอกจากนี้ ยังมี ปฏิมาด้านอารมณ์ที่มีลักษณะเป็นสากล ได้แก่ ดีใจ กลุ้มใจ และพฤติกรรมของตัวละคร เช่น การยกนิ้ว หัวม่อมหมายถึงชื่นชมหรือพอใจ

ภาพที่ 13 ก. caricature พลเอกประวิตร ข. ภาพถ่ายพลเอกประยุทธ์ ค. หอไอเฟล
ง. พลเอกประยุทธ์มุ่งสู่ประชาธิปไตย

ที่มา: Khaimeawx (2018; 2019)

อนึ่ง การอธิบายการสื่อความหมายทางการเมือง และรูปแบบสัญลักษณ์ของการ์ตูนในไข่มวฯ ในงานวิจัยนี้ ไม่สามารถแยกจากกันได้อย่างเด็ดขาดเพราะทั้งสองส่วน มีความทับซ้อนกัน

สรุปและอภิปรายผล

ส่วนที่ 1 ความหมายทางการเมืองของการ์ตูนใน เฟซบุ๊กเพจไข่มวฯ เป็นการสื่อความหมายจากผู้มี จุดยืนแบบประชาธิปไตยที่ต้องการให้ผู้บริหารประเทศ เป็นตัวแทนจากประชาชน จึงต่อต้านการรัฐประหารซึ่ง ทำลายการปกครองระบอบประชาธิปไตย และ คสช. ไข่มวฯ จึงสะท้อนความหมายทางการเมืองเชิงลบเพื่อ แสดงความไม่พอใจ คสช. และการบริหารประเทศภายใต้ รัฐบาล คสช. รวมถึงรัฐบาลที่สืบทอดอำนาจ คสช. โดย มุ่งโจมตีและลดทอนความน่าเชื่อถือของพลเอกประยุทธ์ เป็นสำคัญ ขณะที่ฝ่ายประชาธิปไตยและฝ่ายที่มีจุดยืน ตรงข้าม คสช. ได้รับภาพลักษณ์เชิงบวกในฐานะผู้ต่อสู้

3) ดัชนี เป็นรูปแบบสัญลักษณ์ที่ปรากฏในงานวิจัยนี้ ไม่มากนัก ใช้สื่อความหมายว่า เมื่อเกิดสิ่งหนึ่งแล้วจะเกิด อีกสิ่งหนึ่งตามมา เช่น ตัวละครขึ้นนิ้วชี้และมีหลอดไฟ เหนือปลายนิ้ว หมายถึง จะมีความคิดอย่างหนึ่งตามมา พลเอกประยุทธ์จามจนสมองหล่นออกมา หมายถึง เขา ไม่สามารถคิดได้อีกต่อไป การแสดงตำแหน่งเพื่อชี้ทิศทาง อาชีพ การมุ่งสู่ประชาธิปไตยของพลเอกประยุทธ์ (ภาพที่ 13ง.) หรือการใช้อำนาจกำหนดกฎหมายด้วย ภาพทหารตบลูกวอลเลย์บอลเหนือตาข่ายลงมา (ภาพที่ 7ข.) เป็นต้น

เพื่อประชาชน แต่ไม่ได้รับความเป็นธรรม เช่น การถูก กล่าวหา การถูกตัดสิทธิทางการเมือง หรือการยุบพรรค รวมถึงความไม่จริงใจของ คสช. ในการมอบระบอบ ประชาธิปไตยคืนสู่ประชาชน ส่งผลให้การเลือกตั้ง ถูกเลื่อนจากการกำหนดหลายครั้ง

ทั้งนี้ ความหมายตามบริบททางการเมืองของไข่มวฯ เป็นการสร้างความหมายด้านเดียวจากมุมมองของตน มักไม่อยู่บนฐานข้อเท็จจริงหรือการให้เหตุผลแบบรอบ ด้าน โดยสื่อว่าประเทศไทยอยู่ภายใต้การถูกครอบงำ ด้วยอำนาจอันชวนสงสัยแต่ประชาชนกลับไม่ตระหนัก ในเรื่องนี้ และ คสช. เน้นการใช้อำนาจรัฐธำภิปัตย์ ใน การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยเฉพาะ การแสดงความเห็นและเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ เห็นแย้งกับ คสช. พร้อมแทรกแซงการทำงานหรือลงโทษ ผู้ที่เห็นต่าง อีกทั้งสร้างความได้เปรียบทางการเมืองจาก การร่างบทเฉพาะการของ สนช. ที่เปิดโอกาสให้หัวหน้า คสช. กลายเป็นนายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งจาก

การลงมติของวุฒิสมาชิกเพื่อสืบทอดอำนาจการบริหารประเทศต่อไป ซึ่งไม่เป็นธรรมในการแข่งขันต่อพรรคการเมืองอื่นๆ ตามครรลองของประชาธิปไตย พลเอกประยุทธ์ขาดความสามารถในการบริหารประเทศ ทำให้ประชาชนเป็นผู้ได้รับผลกระทบเชิงลบจากนโยบายหรือแนวทางการแก้ปัญหา และฝ่ายการเมืองของพลเอกประยุทธ์ขาดคุณสมบัติที่ดีและมีพฤติกรรมชวนชังหรือเคลือบแคลงสงสัย เมื่อเป็นเช่นนี้ ในช่วงท้ายของการสื่อความหมายจึงเป็นการสื่อสารเพื่อรณรงค์ให้ประชาชนออกมาร่วมกิจกรรม “วิ่งไล่ลุง” เพื่อขับไล่พลเอกประยุทธ์ในการแสดงพลังของผู้เห็นต่างกับ คสช.

แม้ว่าเนื้อหาของการ์ตูนการเมืองของไข่แมว x เสนอภาพของระบบการเมือง วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล พรรคการเมือง/นักการเมือง และเหตุการณ์ทางการเมือง ด้วยการประชดประชัน เสียดสี ใช้ถ้อยคำรุนแรง และสื่อภาพเกินจริง อันเป็นธรรมชาติของการ์ตูน และอยู่ในทิศทางเดียวกันกับการ์ตูนการเมืองในสื่อมวลชนจากการศึกษาของ Rungrarong (1990) Tanyapaibul (1998) Rodpai (1998) Thrakulphiw (2020) Pangpun (2001) และ Marin-Arrese (2019) หรือการวิเคราะห์ความเป็นผู้นำรัฐบาล เช่น งานของ Permana (2019) แต่การสื่อความหมายของไข่แมว x แตกต่างตรงที่เป็นการสื่อความหมายผ่านสัญลักษณ์ที่รุนแรงต่อพลเอกประยุทธ์ หัวหน้า คสช. ซึ่งเป็นมากกว่าการเสียดสีหรือล้อเลียนโดยอาศัยตลกขำ และไม่จำเป็นต้องอยู่บนฐานข้อเท็จจริง นั่นเป็นเพราะไข่แมว x ไม่ใช่สื่อมวลชน ทำให้การสร้างสรรค์การ์ตูนของไข่แมว x ไม่ต้องคำนึงถึง คือ การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในเสนอข่าวสารภายใต้หลักจริยธรรมสื่อมวลชนและกฎหมายด้วยความถูกต้องและข้อเท็จจริงจากการสะท้อนความเป็นไปในสังคมเพื่อประโยชน์สาธารณะ อย่างสมดุลและเป็นธรรม เคารพสิทธิส่วนบุคคลและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การรับผิดชอบในการแก้ไขข่าว รวมถึงระมัดระวังความรุนแรงของเนื้อหา ฯลฯ อีกทั้งไข่แมว x เป็นผู้ไม่เปิดเผยตัวตน จึงเปิดโอกาสให้สามารถสื่อสารออกไปได้อย่างรุนแรงมากกว่าการ์ตูนการเมืองในสื่อมวลชนเพราะสถานะปกปิดตัวตนทำให้รัฐเข้าถึงหรือติดตามตัวคนที่แท้จริงได้ยาก หรือหากบัญชี เฟซบุ๊ก เพจถูกระงับการใช้ ผู้สร้างสรรค์การ์ตูนก็สามารถเปิดใช้เฟซบุ๊ก เพจ

ในชื่อบัญชีใหม่ และใช้วิธีการเดิมในการสื่อความหมายทางการเมืองได้ต่อไป

ส่วนที่ 2 รูปแบบสัญลักษณ์ที่ใช้สื่อความหมายทางการเมืองมากที่สุด คือ ปฏิมา เพราะสามารถแสดงความหมายทางตรงทำให้เข้าใจได้ง่าย แต่ความโดดเด่นอยู่ที่การใช้สัญลักษณ์วัฒนธรรมประชานิยม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์และความชาญฉลาดในการใช้สัญลักษณ์ ร่วมกับอารมณ์ขันหรือเสียดสีได้อย่างแยบยล เพราะสามารถสื่อความหมายได้ซับซ้อน หลายชั้น โดยที่ผู้ติดตามสามารถเข้าถึงความหมายได้อย่างรวดเร็วเพราะเป็นสัญลักษณ์ที่มีความหมายร่วมสมัยกันของทั้งสองฝ่าย ขณะที่เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งไม่ใช่ผู้ร่วมสมัยวัฒนธรรมไม่เท่าทันความหมายทำให้ไข่แมว x สามารถหลบเลี่ยงความผิดต่อเนื้อหาที่ขัดต่อกฎหมายหรือคำสั่ง คสช. จากรัฐภายใต้สภาวะการณ์การติดตามตรวจสอบเนื้อหาอย่างเข้มงวด สัญลักษณ์ในการ์ตูนจึงเป็นสะพานที่เชื่อมโยงความหมายทางการเมืองระหว่างไข่แมว x กับผู้ติดตามในพื้นที่สาธารณะ สอดคล้องกับงานวิจัยการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์ในการ์ตูนกับสังคมการเมืองและอุดมการณ์หลังเหตุการณ์อาหรับสปริงของ Al-Momani et al. (2017) และการนำความขบขันมาใช้ในการ์ตูนการเมืองช่วยลดความเสี่ยงจากการถูกตรวจสอบจากรัฐบาลจากการรัฐประหารของ Prendergast (2019) รวมทั้งการเสนอความหมายผ่านสำนวนหรือคำอุปมาอุปไมยเช่นเดียวกับงานของ Teeravutchuvong (1999) และ Marin-Arrese (2019) อย่างไรก็ตาม การสื่อความหมายทางการเมืองของเฟซบุ๊กเพจไข่แมว x ตลอดระยะเวลา 2 ปี ได้สื่อความหมายทางการเมืองที่มีวาระสารชัดเจนในการต่อต้าน คสช. และบ่มเพาะความหมายทางการเมืองผ่านการ์ตูนและสร้างแนวร่วมของผู้มีความเห็นในทิศทางเดียวกันในจำนวนมากจนนำไปสู่การแสดงสาธยายมติเพื่อการขับไล่พลเอกประยุทธ์ ด้วยการจัดกิจกรรม “วิ่งไล่ลุง” ในวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2563 ซึ่งปรากฏว่ามีนักการเมืองและประชาชนมาร่วมกิจกรรมจำนวนมาก ถึงแม้ไม่อาจพิสูจน์ได้ว่ากิจกรรมดังกล่าวเกิดจากอิทธิพลการสื่อความหมายทางการเมืองของไข่แมว x มากน้อยเพียงใดก็ตาม แต่แสดงให้เห็นว่าการกดทับการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองที่ต่างไปจากผู้มีอำนาจนั้นสามารถถูกสื่อผ่านสัญลักษณ์ที่มีอำนาจไม่รู้เท่าทันและ

ไม่สามารถตรวจสอบได้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงพลังของสัญลักษณ์ในการสร้างความหมายทางการเมืองในพื้นที่สื่อใหม่ จนนำไปสู่การแสดงสัญลักษณ์ทางการเมืองในกายภาพ ถือเป็นพัฒนาการของการสื่อสารทางการเมืองในโลกเสมือนจริงที่สามารถนำการสื่อสารทางการเมืองสู่โลกแห่งความเป็นจริง

ข้อเสนอแนะ

เนื่องงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาความหมายทางการเมืองของเฟชบุ๊ก เพจไข่แมวx จากมุมมองของผู้ส่งสารและสาร ดังนั้นสิ่งที่น่าสนใจศึกษาต่อไปในฐานะที่ไข่แมวx เป็นเฟชบุ๊กเพจที่ได้รับยอดนิยมน้อยอย่างต่อเนื่องและมีผู้ติดตามจำนวนมาก (715,585 บัญชี ณ วันที่ 13 พฤศจิกายน 2564) เช่น การทำหน้าที่เป็นพื้นที่สาธารณะ (public sphere) ในการอภิปรายการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยในโลกเสมือนจริง หรือศึกษาผู้รับสารในด้านการเปิดรับสารและการใช้และความพึงพอใจ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสังเกตได้ว่าบทสนทนาใต้โพสต์ของการ์ตูนของไข่แมวx ส่วนใหญ่มีความเห็นในทิศทางเดียวกัน จึงน่าสนใจในการศึกษาอิทธิพลทางความคิดของไข่แมวx ต่อผู้ติดตาม หรือการสร้างภาวะห้องเสียงก้อง (echo chamber) ที่ผู้รับสารมีแนวโน้มเลือกรับข้อมูลข่าวสารที่สอดคล้องกับทัศนคติทางการเมืองของตนเท่านั้น เพื่อเข้าใจประสิทธิผลของการสื่อสารทางการเมืองในเฟชบุ๊กเพจไข่แมวx ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยหัวข้อความหมายทางการเมืองในเฟชบุ๊ก เพจไข่แมวx ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัย ประเภททุนวิจัยทั่วไป คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

บรรณานุกรม

- Al-Momani, K., Badarneh, M. A., & Migdadi, F. A. (2017). A semiotic analysis of political cartoons in Jordan in light of the Arab spring. *The Journal of Humor*, 30(1), 63-95.
- BBC News. (2018, May 3). *Sām samākhom sū riākroṅg hai yokloēk khamsang khoṣoṣchoṣ khum sū sām chabap* [The media association calls for NCPO orders controlling the media cancellation]. Retrieved August 13, 2020, from <https://www.bbc.com/thai/thailand-43986594>
- Brand Buffet. (2018, November 9). Happy endings nithatsakan katun talok raī chāk sinlapin Joan Cornell pæṭ พ.ย. sām ธ.ค. nī [Happy endings, the satirical cartoon exhibition from Joan Cornellà, Nov. 8 - Dec. 3]. Retrieved August 13, 2020, from <https://www.brandbuffet.in.th/2018/11/happy-endings-joan-cornella/>
- Chandler, D. (2017). *Semiotics: Theasics* (3rd ed.). Oxon: Routledge.
- Danesi, M. (2004). *Message, signs, and meaning: A basic textbook in semiotics and communication theory*. Ontario: Canadian Scholars' Press Inc.
- Dugalich, N. M. (2018). Political cartoon as a genre of political discourse. *RUDN Journal of Language Studies, Semiotics and Semantics*, 9(1), 158-172. DOI:10.22363/2323-2299-2018-9-1-158-172
- Freedman A., & Slade, T. (2018). *Introducing Japanese popular culture*. New York, NY: Routledge.
- History Teaching Institute. (n.d.). Editorial cartoons: An introduction. Retrieved August 13, 2020, from <https://hti.osu.edu/opper/editorial-cartoons-introduction>
- iLaw. (2014). The report on online media suspension after the 22 May 2014 coup d'état. Retrieved August 13, 2020, from <http://freedom.ilaw.or.th/node/131>

- Ismail, B. (n.d.). Prathet Thai: Phonkrathop khong ratthaprahan pi songphanharojhasipchet to sumuanchon [Media hounded by junta since 2014 coup]. Retrieved August 13, 2020, from https://rsf.org/sites/default/files/rapport_thailande_th-2.pdf
- Jakobson, R. (1977). A few remarks on Peirce, pathfinder in the science of language. *Comparative Literature*, 92(5), 1026 - 1032. <https://doi.org/2906890>
- Kawwathanasakula, J. (1992). *Katun kanmuang nai yuk ratthaban phadetkan : Suksa chapho katun kanmuang chuang rawang yisipsam Kumphanphan kao Thanwakhom songphanharojisamsipsi* [Political cartoons during the dictatorship government: The study of political cartoons from February 23, 1991 to December 9, 1991] (Master's thesis, Chiang Mai University).
- Khaimeawx. (2018). Khai mao x [Cartooneggcatx]. Retrieved August 13, 2020, from <https://www.facebook.com/cartooneggcatx>
- Khaimeawx. (2019). Khai mao x [Cartooneggcatx]. Retrieved August 13, 2020, from <https://www.facebook.com/cartooneggcatx>
- Khaimeawx. (2020). Khai mao x [Cartooneggcatx]. Retrieved August 13, 2020, from <https://www.facebook.com/cartooneggcatx>
- Klampaiboon, S. (2018). Khai mao ngan sinlapa thi yualo phadetkan nai yam thi khrai khrai ko sensoe tua 'eng [Khaimeaw, the art that teases a dictator when everyone censors themselves]. Retrieved August 13, 2020, from <https://themomentum.co/cartooneggcatx-overview-by-sirote/>
- Marin-Arrese, J. I. (2019). Political cartoon discourse: Creativity, critique and persuasion. *Cultural Studies Journal of Universitat Jaume I*, 22(2019), 117-134.
- Ngamlue, S. (2016). Kansuksa wikhro phap lo sangkhom Thai nai su sangkhom 'onlai [An analytical study of the Thai caricature in the social media]. *KKU International Journal of Humanities and Social Sciences*, 6(1), 50-79.
- Pangpun, S. (2001). *Kanprakop sang lae kan su khwammai khong katun kanmuang Thai nai chuang ronnarong kanluak tang thuapai Pho.So. 2544* [The construction and signification of mass media political comics prior general election campaigning 2001] (Master's thesis, Chulalongkorn University).
- Permana, Y. R. (2019). Analysis of political cartoon in Jakarta post e-paper. *Journal of Languages and Language Teaching*, 7(1), 6-20.
- Prendergast, M. (2019). Political cartoons as carnivalesque: A multimodal discourse analysis of Argentina's humor registrado magazine. *Social Semiotics*, 29(1), 45-67. <https://doi.org/10.1080/10350330.2017.1406587>.
- Rodpai, R. (1998). *Kan wikhro nuaha katun lo kanmuang nai nangsuphim rai wan chabap phasa Thai sam chabap nai chuang kanborihan ngan khong phon 'ek chawalit yong chai yut nayokratthamontri khonthi yisipsong khong Thai* [Content analysis of political cartoons in 3Thai daily newspapers during the administration of general Chavalit Yongchaiyudh, the 22nd Prime Minister of Thailand] (Master's thesis, Thammasat University).

- Royal Institute. (2013). *Photchānānukrom chabap rāṭṭhabanthittayasathan Phō.Sō. sōṅphanhārōḥāsipsī chalēm phrakīanti phra bāt somdet phraṭṭhaoyūhūā nuāṅ nai ‘ōkāt phra rāt phithī maha māṅkhon chalēm phrachonmaphansā chet rōp ha Thanwākhom sōṅphanhārōḥāsipsī* [The Royal Academy Dictionary, 2011, honorable mention His Majesty On the occasion of the auspicious ceremony celebrating the 7th cycle birthday anniversary, 5 december 2011] Bangkok: The Royal Institute.
- Rungrarong, N. (1990). *Katūn kānmūāṅ nai chuāṅ sipsī Tulākhom sōṅphanhārōḥāsiphok thung hok Tulākhom sōṅphanhārōḥāsipkāo* [Political cartoon (October 4, 1973 – October 6, 1976) (Master’s thesis, Chulalongkorn University).
- Sotanasathien, S. (2020). *Sān kap kān sū khwāmāi (Phim khrang thī sōṅ)* [Message and meaning (2nd ed.)]. Bangkok: Chamchuri Product.
- Soukhanov, A. (1999). *Encarta world english dictionary* [North American edition]. New York: St Martins Press.
- Storey, J. (2018). *Cultural theory and popular culture: An introduction* (8th ed.). London: Routledge.
- Tanyapaibul, T. (1998). *Kān wikhrō krabūānkān pratu khāōsān katūn kānmūāṅ nai nangsuphim rai wan phasā Thai* [An analysis of gatekeeping process of political cartoons in Thai daily newspapers] (Master’s thesis, Chiang Mai University).
- Teeravutchvong, P. (1999). *Kān sū khwāmāi chāk praden thāṅkān mūāṅ phān katūn kānmūāṅ* [The conveying of meaning on political issues through political cartoons/Piengrhudee] (Master’s thesis, Chulalongkorn University).
- Thaipublica. (2014, August 4). คสช. ‘āṅ mai dai sang pit fētbuk khana thī lāi fāi yūnyan dai rapkham sang ching [NCPO - claims that it has not ordered the closure of the Facebook]. Retrieved August 13, 2020, from https://.org/jabted_issue/
- Thrakulphiw, J. (2020). *Kān lōṭian nai phetfētbuk praphet siatsī kānmūāṅ* [Parody of political satire on Facebook page] (Master’s thesis, Chiang Mai University).
- Wongchestha, N. (2017). *Kānsūsān khōṅ kān tōyāṅ kānmūāṅ phāk prachāchon nai prathet Thai rawāṅ sāmsip Tulākhom Phō.Sō. sōṅphanhārōḥāsiphok yīsipsōṅ Phrutsaphākhom Phō.Sō. sōṅphanhārōḥāsipchēt* [Political communication for civil’s contentious in Thailand during October 30, 2013–May 22, 2014]. Pathumthani: Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University).
- World Affairs Council. (n.d.). Understanding the world of political cartoons. Retrieved August 13, 2020, from http://hhssocialstudies30.weebly.com/uploads/5/1/9/2/5192923/understanding_the_world_of_political_cartoons.pdf